

УДК 37.015.31:159.922.7

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.34.318089](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.34.318089)

ЄВГЕН МОРОЗ

ORCID: 0009-0003-3580-5183

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми

КОНСТАТУВАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ТА СТАН СФОРМОВАНOSTІ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ СУМСЬКОЇ ОТГ

Автором досліджено рівень розвитку соціально-емоційних навичок у молодших школярів Сумської об'єднаної територіальної громади. Було проведено констатувальний експеримент, в якому взяли участь 28 закладів освіти та 494 учні 3-4 класів. За розробленою авторською методикою оцінювався рівень сформованості 17 соціально-емоційних навичок, згрупованих у п'ять основних та один додатковий вимір. Основна увага приділялася таким навичкам, як саморегуляція, емоційна грамотність, співпраця та емпатія, які є критично важливими для успішної адаптації учнів до шкільного життя та подальшого соціального розвитку.

Результати дослідження демонструють високий рівень залученості та відкритості до нового досвіду серед учнів, проте деякі навички, такі як відповідальність та самоконтроль, потребують додаткової уваги. Автор також наголошує на важливості розробки програм для розвитку цих навичок у дітей з урахуванням індивідуальних потреб та залученням батьків до освітнього процесу.

***Ключові слова:** соціально-емоційні навички, молодші школярі, констатувальний експеримент, саморегуляція, відповідальність, емпатія, Сумська ОТГ.*

Постановка проблеми. Сучасна освіта вимагає підвищеної уваги до формування соціально-емоційних навичок у молодших школярів, оскільки ці компетенції є основою для успішної адаптації в суспільстві, ефективного спілкування та емоційної стійкості. Соціально-емоційні навички, такі як саморегуляція, емоційна грамотність, емпатія та співпраця, відіграють ключову роль у забезпеченні гармонійного розвитку дитини. Проте сучасні дослідження показують, що рівень сформованості цих навичок у дітей не завжди відповідає очікуванням.

Констатувальна діагностика є важливим інструментом для виявлення реального стану соціально-емоційного розвитку молодших школярів. Однак у контексті Сумської об'єднаної територіальної громади (ОТГ) дослідження, спрямовані на оцінку стану сформованості соціально-емоційних навичок серед дітей молодшого шкільного віку, є недостатньо представленими. Відсутність чіткої картини щодо рівня сформованості цих компетенцій ускладнює процес розробки та впровадження ефективних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток соціально-емоційних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика психічних станів, включаючи емоційні переживання, привернула значну увагу наукової спільноти завдяки фундаментальним роботам таких вчених, як М.Д. Левітов, а також численних вітчизняних і закордонних психологів, серед яких Л. Берковіц, В.М. Бехтерев, В.К. Вілюнас, Б.І. Додонов, К. Ізард, Є.П. Ільїн, О.Г. Ковальов, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, Т.Х. Шінгаров, О.Я. Чебикін, П.М. Якобсон. Ці дослідники приділяли особливу увагу як вивченню емоційної сфери, так і аналізу психічних станів, що виникають під час емоційних переживань. Їхні роботи визначають структуру і класифікацію емоційних станів, їх вплив на поведінку, розвиток та адаптацію особистості в різних життєвих ситуаціях.

Окремий пласт досліджень стосується саме розвитку емоційної сфери дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Такі науковці, як Л.А. Венгер, О.В. Запорожець, В.К. Котирло, В.С. Мухіна та О.Л. Кононко, здійснили значний внесок у вивчення цього аспекту. Вони наголошують на критичній важливості емоційного розвитку для формування особистості дитини, підкреслюючи, що ранній розвиток соціально-емоційних навичок є основою для подальшого успішного інтегрування дитини у суспільство.

Окрім класичних підходів до вивчення емоційної сфери дітей, важливість соціально-емоційного інтелекту під час навчального процесу розглядали Віхрова Л. Г. та Зінзура В. В. (2023), які акцентували на тому, що розвиток цих навичок сприяє кращій успішності учнів та їхній психологічній стійкості в умовах шкільного середовища. Вони підкреслювали, що здатність дітей управляти своїми емоціями та взаємодіяти з однолітками позитивно впливає на їхню загальну навчальну діяльність і соціальну адаптацію.

Аспекти розвитку соціально-емоційних навичок у молодших школярів глибоко досліджували В. Гринько, Т. Євтухова та А. Філіпова (2022). У своєму дослідженні вони приділили увагу тому, як систематичний підхід до розвитку соціально-емоційних компетенцій впливає на емоційну зрілість і соціальні навички учнів початкової школи.

Констатувальну діагностику рівня сформованості соціально-емоційних навичок серед молодших школярів проводила Соколова Г. (2023). Її дослідження було спрямоване на виявлення фактичного стану розвитку соціально-емоційних навичок у дітей і мало на меті покращення педагогічних методик для ефективнішої підтримки розвитку цих компетенцій у шкільному процесі.

У сучасних умовах науковці одноставно відзначають, що соціально-емоційні навички відіграють критичну роль у формуванні повноцінної особистості та успішної інтеграції дитини в сучасне суспільство. Вміння співпрацювати, співпереживати, адаптуватися до змін, керувати власними емоціями та будувати конструктивні взаємини є необхідними для емоційного інтелекту. Дослідження підкреслюють, що діти, які розвинули соціально-емоційні навички, мають вищий рівень успішності в навчанні, краще адаптуються до соціальних змін та показують вищі результати у майбутньому професійному житті.

Мета статті полягає в тому, щоб систематизувати та представити результати дослідження, спрямованого на визначення рівня сформованості соціально-емоційних навичок у молодших школярів, які проживають на території Сумської об'єднаної територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Психічний та особистісний розвиток дитини молодшого шкільного віку (6-7 – 10-11 років) відбувається під впливом трансформації соціальної ситуації розвитку, центральним елементом якої стає навчальна діяльність. Навчання, засноване на пізнавальному інтересі, виступає провідною діяльністю, що сприяє формуванню нової соціальної позиції дитини. Цей період характеризується переходом від дошкільної безпосередності до усвідомленої, цілеспрямованої навчальної діяльності, що супроводжується значними змінами в поведінці та сприйнятті дитини (*Психологія молодшого школяра (зрілого дитинства)*, 2024).

Розвиток молодших школярів демонструє як типологічні закономірності, так і індивідуальні відмінності, обумовлені різноманітністю нейрофізіологічних особливостей, інтелектуальних, емоційних та вольових якостей, а також спектром інтересів та здібностей. Діти цього віку починають усвідомлювати особистісні зміни, пов'язані з навчальною діяльністю, й активно розвивають емпатію та співчуття, що сприяє формуванню емоційного інтелекту (*Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку*, 2024).

У контексті вимірювання, дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) здійснює оцінку рівня розвитку сімнадцяти специфічних соціально-емоційних компетенцій учнів, які класифікуються у п'ять базових вимірів та один додатковий (рис. 1).

Рис. 1 Соціально-емоційні навички молодших школярів

Примітка. Складено автором за даними (*Міністерство освіти і науки України*, 2022)

Перший аспект розширення обізнаності містить допитливість, що проявляється у виявленні цікавості до нових ідей, пристрасті до навчання, розумінні та освоєнні нових знань, а також активній роботі розумових здібностей. Також до цього аспекту входить толерантність, яка виявляється в готовності приймати різноманітні погляди, повазі до різноманітності, інших культур і традицій та креативність, що охоплює розробку нових способів виконання завдань чи розглядання різних питань шляхом дослідження, навчання на власних помилках та врахування осмисленої зовнішньої інформації. Виконання завдань (сумлінність) містить відповідальність (уміння виконувати зобов'язання з увагою, проявляючи пунктуальність та надійність у виконанні обіцянок) та самоконтроль (здатність утримуватися від раптових поривань, уникати відволікання), а також наполегливість.

Взаємодія з іншими, що ґрунтується на орієнтованості на зовнішній світ, містить розвиток товариськості – здатності наближатися до інших людей, ініціювання та підтримку соціальних зв'язків.

Упевненість у собі проявляється у висловленні власних думок, потреб та почуттів, а також у здатності справляти соціальний вплив. Енергійність визначається активним та завзятим виконанням щоденних справ, включаючи спонтанні дії. Ефективна регуляція емоцій, або емоційна стабільність, охоплює стресостійкість – навичку ефективного контролювання власної тривожності та розв'язання проблем без зайвої напруги. Оптимізм додає позитивні та оптимістичні очікування від себе та життя взагалі. Крім того, важливим елементом є контроль над емоціями, що включає володіння ефективними стратегіями для регулювання настрою, керування гнівом та роздратуванням, особливо на тлі пригніченості та розчарувань.

Залученість, яка включає здатність до співробітництва, проявляється в розумінні та виявленні емпатії, турботі про добробут інших та прагненні забезпечити їх підтримку. Додатково, цей аспект також містить віру в те, що взагалі інші люди мають добрі наміри, а також готовність прощати тим, хто вчинив несправедливо. Крім того, це передбачає готовність жити в гармонії з іншими та визнання важливості взаємозалежності між усіма людьми. І наостанок додатковий вимір, який охоплює мотивацію досягати та самоефективність, що передбачає встановлення високих стандартів для себе та докладання зусиль для їх досягнення, а також стійку віру у власну здатність виконувати завдання та досягати поставлених цілей. Ці навички важливі для розвитку молодших школярів, оскільки вони формують основу для успішної соціальної взаємодії та особистісного зростання.

Модель соціально-емоційних навичок молодших школярів, згідно зі структурно-функціональним підходом, є комплексною системою, що визначає взаємодію різних компонентів цих навичок (табл. 1). У цьому модельному підході визначені ключові аспекти, які мають вплив на емоційний та соціальний стан молодших школярів. Від сприйняття емоцій розпочинається розвиток здатності впізнавати та розуміти власні й чужі емоції. Вираження емоцій охоплює навички ефективного та конструктивного висловлення власних почуттів, що сприяє розвитку комунікативних умінь у дітей. Регуляція емоцій передбачає навички ефективного контролю та управління власним емоційним станом. Ця модель є необхідним інструментом для розуміння та вдосконалення соціально-емоційного розвитку молодших школярів, ураховуючи різноманітні аспекти їхньої особистості та взаємодії з навколишнім світом.

Таблиця 1

Структурно-функціональна модель соціально-емоційних навичок молодших школярів

Соціально-емоційна навичка	Опис	Ключові елементи
Сприйняття емоцій	Здатність розпізнавати та розуміти власні та емоції оточення	Емпатія, усвідомлення власних почуттів та емоцій
Вираження емоцій	Здатність висловлювати свої почуття та емоції ефективно та конструктивно	Комунікативні навички, виявлення власних почуттів
Регуляція емоцій	Здатність ефективно контролювати та управляти власними емоціями	Саморегуляція, стресостійкість, управління емоційною реакцією
Міжособистісні відносини	Здатність взаємодіяти та будувати стосунки з іншими	Емпатія, уміння слухати, соціальна компетентність
Соціальна усвідомленість	Здатність розуміти соціальні ситуації та взаємодію в групі	Соціальна чутливість, розуміння невербальної комунікації
Прийняття рішень	Здатність обирати оптимальні стратегії дій в емоційно заряджених ситуаціях	Аналітичні навички, урахування наслідків
Самосвідомість	Усвідомлення власних цінностей, сильних та слабких сторін	Рефлексія, самовизначеність

Примітка. Складено автором за даними (Кобилева, 2023).

Виявлення та розуміння емоцій включає здатність молодших школярів усвідомлювати власні емоції та емоції інших. Ця навичка важлива для розвитку емоційного інтелекту та поліпшення міжособистісних відносин. Емпатія, як ключовий аспект, допомагає сприймати емоції інших на особистому рівні, сприяючи

розумінню та підтримці. У межах Нової української школи (НУШ) підкреслюється важливість соціальної значущості емоцій. Дослідження свідчать, що людяність більше пов'язана з почуттями, ніж з мисленням. Усвідомлення власних почуттів сприяє саморефлексії та контролю поведінки (Кудряшова, 2023).

Вираження емоцій у молодших школярів включає здатність ефективно та конструктивно висловлювати свої почуття, що сприяє розвитку комунікативних навичок. Емоційна сфера учнів формується через нові переживання, такі як радість, подив і сумнів, які розвивають їхню допитливість і пізнавальний інтерес. Школярі часто виявляють високу емоційність і можуть мати труднощі з контролем поведінки. Завдання дорослих — допомогти дітям використовувати емоції в соціальній взаємодії, що включає навчання контролю та саморегуляції.

Саморегуляція, як важлива соціально-емоційна навичка, передбачає здатність контролювати свої емоції й адаптуватися до змін. Управління емоціями допомагає запобігати неконтрольованим реакціям і забезпечує конструктивне вираження почуттів. Це сприяє емоційному добробуту та успішній соціальній адаптації. За словами В. Киричка (2014), самооцінка, що формується через соціальну взаємодію, впливає на саморегуляцію дій та поведінки школярів.

Міжособистісні відносини — це здатність взаємодіяти та будувати стосунки з іншими, що включає емпатію, слухання та соціальну компетентність. Успішна взаємодія вимагає соціальних навичок для ефективного спілкування та розуміння почуттів інших, що сприяє адаптації та розвитку особистості. Важливими є партнерські взаємодії з батьками, вчителями та використання мотиваційних технологій у навчанні, що створює сприятливе середовище для розвитку цих навичок (Парашук, Кондратюк, 2023).

Соціальна усвідомленість охоплює сприйняття емоцій інших, соціальну чутливість і розуміння невербальної комунікації. Ці вміння допомагають адаптувати поведінку в соціальних ситуаціях і будувати ефективні стосунки (Талько, Ситняківська, 2022).

Молодший школяр усвідомлює свою поведінку через три етапи: спершу дотримується правил, встановлених дорослими, далі аналізує власні дії та контролює їх самостійно, але ще може бути імпульсивним. Усвідомлення власних дій формується на початковому етапі самопізнання, де школяр лише починає уявляти свою особистість.

Прийняття рішень учнями залежить від їх здатності аналізувати ситуацію та вибирати оптимальні стратегії, враховуючи емоційне напруження. Мислення ж виконує інтегративну функцію, поєднуючи фізичні та психічні процеси, що допомагає школярам краще розуміти навколишній світ (Музиченко, 2023).

Відповідно до визначеної нами у структурно-функціональній моделі соціально-емоційних навичок молодших школярів (допитливість, толерантність, креативність, відповідальність, самоконтроль, наполегливість, товариськість, упевненість у собі, енергійність, стресостійкість, оптимізм, контроль над емоціями, співпереживання, довіра, взаємодія, мотивація досягати, самоефективність), ми сформували таблицю критеріїв та показників рівня сформованості соціально-емоційних навичок молодших школярів. Виокремивши допитливість та відкритість до нового досвіду, толерантність та повага до різноманіття, відповідальність та самоконтроль, товариськість та впевненість у собі, емоційна регуляція та стресостійкість, залученість та здатність до співпраці, мотивація до досягнень та самоефективність.

Таблиця 2

Критерії та показники рівня сформованості соціально-емоційних навичок молодших школярів

Компоненти	Критерії	Показники
Широта кругозору (відкритість до досвіду)	Пізнавальний – високий рівень зацікавленості та готовності до прийняття нового досвіду; схильність до експериментування з новими ідеями та підходами.	- Ступінь інтересу до нових знань; - Активна участь у різних видах діяльності; - Обговорення, пропозиції власних ідей та підходів до вирішення завдань; - Відкритість до нових ідей та різних думок.
Виконання завдань (сумлінність)	Виконавчий – здатність брати на себе відповідальність та проявляти наполегливість у досягненні цілей; здатність дотримуватись встановлених термінів.	- Рівень відповідальності та здатність виконувати свої обов'язки; - Пунктуальність та надійність; - Здатність контролювати імпульсивні дії та зосереджуватись на поточних завданнях; - Виконання роботи до кінця.
Взаємодія з іншими (орієнтованість на)	Соціальний – уміння ефективно спілкуватися та підтримувати соціальні зв'язки,	- Соціальна відкритість і здатність легко знаходити спільну мову з іншими; - Ініціативність у створенні та

зовнішній світ)	демонструючи енергійність у взаємодії; здатність слухати та розуміти інших.	підтриманні соціальних зв'язків; - Впевненість у висловленні своїх думок та почуттів; - Енергійний підхід до щоденних справ.
Регуляція емоцій (емоційна стабільність)	Емоційний – здатність контролювати емоції та залишатися спокійним у стресових ситуаціях; здатність до саморефлексії та усвідомлення власних емоцій.	- Рівень стресостійкості та здатність справлятися з тривожністю; - Позитивне ставлення до життя; - Ефективні стратегії управління емоціями під час негативних ситуацій.
Залученість (здатність до співробітництва)	Кооперативний – уміння проявляти емпатію та працювати в команді, підтримуючи довірливі стосунки; здатність до спільного прийняття рішень.	- Здатність до емпатії та турботи про інших; - Вміння підтримувати довірливі стосунки та прощати помилки; - Гармонійна взаємодія з людьми та розуміння важливості співпраці

Наше дослідження соціально-емоційних навичок враховує національний контекст, зокрема внутрішні реалії України, стрес і травму, які відчувають громадяни. Інструменти дослідження були максимально адаптовані до цих умов. Констатувальний експеримент проводився за підтримки Управління освіти і науки Сумської міської ради з метою досягнення низки завдань.

У дослідженні взяли участь 28 освітніх закладів, де було опитано 494 учнів 3-4 класів (8-10 років), для визначення рівня сформованості соціально-емоційних навичок. Ми використовували авторську методику «Дослідження сформованості соціально-емоційних навичок молодших школярів». Завдяки опитуванням та спостереженням за учнями вдалося визначити рівень розвитку 17 навичок, об'єднаних у 5 основних вимірів і 1 додатковий.

Таблиця 3

Рівень сформованості соціально-емоційних навичок молодших школярів Сумської ОТГ

Виміри	Рівні, кількість респондентів			
	В	Д	С	П
Широта кругозору (відкритість до досвіду)	281	199	13	1
	56,88%	40,28%	2,63%	0,20%
Виконання завдань (сумлінність)	154	246	91	3
	31,17%	49,80%	18,42%	0,61%
Взаємодія з іншими (орієнтованість на зовнішній світ)	206	239	42	7
	41,70%	48,38%	8,50%	1,42%
Регуляція емоцій (емоційна стабільність)	184	263	42	5
	37,25%	53,24%	8,50%	1,01%
Залученість (здатність до співпраці)	320	153	14	7
	64,78%	30,97%	2,83%	1,42%
Додатковий вимір	201	234	55	4
	40,69%	47,37%	11,13%	0,81%

Анкета складається з 30 запитань. Вони були сформовані складниками: широта кругозору (відкритість до досвіду) (5 запитань), виконання завдань (сумлінність) (5 запитань), взаємодія з іншими (орієнтованість на зовнішній світ) (6 запитань), регуляція емоцій (емоційна стабільність) (4 запитання), залученість (здатність до співпраці) (6 запитань), додатковий вимір (4 запитання).

Висновки. Результати констатувального експерименту щодо рівня сформованості соціально-емоційних навичок учнів 3-4 класів підкреслюють необхідність впровадження програм, спрямованих на їхній розвиток у навчальний процес. Високий рівень залученості (64,78%) та відкритості до нових знань

(56,88%) демонструє готовність учнів до активної участі в навчанні та співпраці з однолітками, що можна використовувати для посилення інтерактивних методів навчання. Ці якості сприяють ефективному засвоєнню знань і допомагають учням краще підготуватися до майбутніх викликів.

Однак дослідження виявило і певні напрями для вдосконалення. Зокрема, навички виконання завдань (49,80%), взаємодії з іншими (48,38%) та емоційної регуляції (53,24%) потребують додаткової уваги. Це вказує на необхідність розробки програм, спрямованих на розвиток самоконтролю та відповідальності, які включають як навчальні, так і позакласні заходи. Участь батьків у таких програмах може значно підвищити ефективність формування соціально-емоційних навичок у дітей.

Попри загалом високий рівень розвитку цих навичок, індивідуальний підхід до учнів, які відстають у їхньому формуванні, залишається важливим. Індивідуальні консультації, психологічна підтримка та постійний моніторинг прогресу допоможуть учням успішно адаптуватися до соціальних умов і викликів сучасного суспільства, яке часто супроводжується стресом та різноманітними соціальними випробуваннями. Подальші дослідження можуть зосередитися на розробці і впровадженні програм, спрямованих на покращення соціально-емоційних навичок, таких як саморегуляція, відповідальність та емпатія серед молодших школярів. Варто також вивчати ефективність різних педагогічних підходів для формування цих навичок, а також вплив таких програм на загальний рівень адаптації дітей до шкільного та соціального середовища. Особливої уваги потребують дослідження з індивідуалізованим підходом до дітей, які демонструють нижчий рівень сформованості соціально-емоційних компетенцій.

Список використаних джерел

- Віхрова, Л. Г., Зінзура, В. В. (2023). Соціальний та емоційний інтелект: Ключові навички XXI століття для успіху в освітньому процесі. В кн. *Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі*: матеріали Всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (с. 472). Одеса: Гельветика. Взято з https://cuesc.org.ua/images/informlist/advanced_training_PSAU_6%20березня%20-%2016%20квітня%202023%20року.pdf
- Гринько, В., Євтухова, Т., Філіпова, А. (2022). Теоретичні аспекти розвитку соціально-емоційних навичок в учнів початкової школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2(17), 31-41. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259991>
- Кобилева, О. (2023). *Управління освітнім процесом у закладі загальної середньої освіти на засадах соціально-емоційного та етичного навчання*. (Дипломна робота). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
- Кудряшова, О. В. (2023). *Особливості розвитку емпатії у дітей молодшого шкільного віку*. (Магістерська робота). Ізмаїл.
- Музиченко, В. О. (2023). Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». В кн. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (с. 174-177). Кременчук: Методичний кабінет.
- Парашук, Р. І., Кондратюк, С. М. (2023). Спілкування учнів молодших класів. В кн. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених (с. 91-92). Харків.
- Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку*. (2024). Сайт Сновської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. № 1. Взято з http://schors-school1.edukit.cn.ua/socialjnopsihologichna_sluzhba/psihologiya_shkolyara/psihologichni_osoblivosti_ditej_molodshogo_shkilnogo_viku/
- Психологія молодшого школяра (зрілого дитинства)*. (2024). Авторські реферати, курсові та дипломні роботи. Онлайн бібліотека підручників. Studentam.net.ua. Взято з <https://studentam.net.ua/content/view/3153/97/>
- Соколова, Г. М. (2023). *Формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано*. (Дис. д-ра філософії). Суми. Взято з https://sspu.edu.ua/images/2023/docs/dis/sokolova_g_disertaciya_e73a9.pdf
- Талько, Т., Ситняківська, С. М. (2022). Особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку. В кн. Н. П. Павлик (Ред.), *Актуальні проблеми соціальної сфери*: збірник статей студентів і викладачів (с. 35-36). Житомир.

References

- Hrynko, V., Yevtikhova, T., & Filipova, A. (2022). Teoretychni aspekty rozvytku sotsialno-emotsiinykh navychok v uchniv pochatkovoї shkoly [Theoretical aspects of the development of socio-emotional skills in primary school students]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty [Professionalism of the teacher: theoretical and methodological aspects]*, 2 (17), 31-41. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259991> [in Ukrainian].
- Kobylieva, O. (2023). *Upravlinnia osvitim protsesom u zakladi zahalnoi serednoi osvity na zasadakh sotsialno-emotsiinoho ta etychnoho navchannia [Management of the educational process in a general secondary education*

- institution on the basis of socio-emotional and ethical learning*]. (Master's thesis). Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia [in Ukrainian].
- Kudriashova, O. V. (2023). *Osoblyvosti rozvytku empatii u ditei molodshoho shkilnoho viku [Features of empathy development in primary school children]*. (Master's thesis). Izmail [in Ukrainian].
- Muzychenko, V. O. (2023). Rozvytok krytychnoho myslennia molodshykh shkoliariv na urokakh intehrovanoho kursu «Ia doslidzhuiu svit» [Development of critical thinking of junior schoolchildren in the lessons of the integrated course 'I Explore the World']. In *Aktualni pytannia suchasnoi pedahohiky: tvorchist, maisternist, profesionalizm [Topical issues of modern pedagogy: creativity, skill, professionalism]*: materialy IV mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 174-177). Kremenchuk: Metodychnyi kabinet [in Ukrainian].
- Parashchuk, R. I., & Kondratiuk, S. M. (2023). Spilkuvannia uchniv molodshykh klasiv [Communication of primary school students]. In *Nauka ta osvita v doslidzhenniakh molodykh uchenykh [Science and education in the research of young scientists]*: materialy IV mizhnar. nauk.-prakt. konf. dla studentiv, aspirantiv, doktorantiv, molodykh uchenykh (pp. 91-92). Kharkiv [in Ukrainian].
- Psykholohichni osoblyvosti ditei molodshoho shkilnoho viku [Psychological characteristics of children of primary school age]*. (2024). Sait Snovskoi zahalnoosvitnoi shkoly I-III st. № 1. Retrieved from http://schors-school1.edukit.cn.ua/socialjno-psihologichna_sluzhba/psihologiya_shkolyara/psihologichni_osoblyvosti_ditei_molodshoho_shkilnogo_viku/ [in Ukrainian].
- Psykholohiia molodshoho shkoliara (zrilohe dytynstva) [Psychology of junior schoolchildren (mature childhood)]*. (2024). Avtorski referaty, kursovi ta dyplomni roboty. Onlain biblioteka pidruchnykiv. Retrieved from Studentam.net.ua. <https://studentam.net.ua/content/view/3153/97/> [in Ukrainian].
- Sokolova, H. M. (2023). *Formuvannia stsenichno-vykonavskoi kultury uchniv dytiachykh muzychnykh shkil u protsesi navchannia hry na fortepiano [Formation of stage-performing culture of pupils of children's music schools in the process of learning to play the piano]*. (PhD diss.). Sumy. Retrieved from https://sspu.edu.ua/images/2023/docs/dis/sokolova_g_disertaciya_e73a9.pdf [in Ukrainian].
- Talko, T., & Sytniakivska, S. M. (2022). Osoblyvosti sotsializatsii ditei molodshoho shkilnoho viku [Features of socialisation of primary school children]. In N. P. Pavlyk (Ed.), *Aktualni problemy sotsialnoi sfery [Actual problems of the social sphere]*: zbirnyk statei studentiv i vykladachiv (pp. 35-36). Zhytomyr [in Ukrainian].
- Vikhrova, L. H., & Zinzura, V. V. (2023). Sotsialnyi ta emotsiyni intelekt: Kliuchovi navychky XXI stolittia dlia uspikhu v osvitnomu protsesi [Social and emotional intelligence: Key skills of the XXI century for success in the educational process]. In *Rol sotsialnoho ta emotsiynoho intelektu yak naivazhlyvishykh soft-skills XXI stolittia v osvitnomu protsesi [The role of social and emotional intelligence as the most important soft-skills of the XXI century in the educational process]*: materialy Vseukr. nauk.-ped. pidvyshchennia kvalifikatsii (p. 472). Odesa: Helvetyka. Retrieved from https://cuesc.org.ua/images/informlist/advanced_training_PSAU_6%20березня%20-%2016%20квітня%202023%20року.pdf [in Ukrainian].

MOROZ E.

A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Ukraine

ESTABLISHING DIAGNOSTICS AND THE STATE OF FORMATION OF SOCIO-EMOTIONAL SKILLS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN OF SUMY DISTRICT

In this article, the author investigates the level of development of socio-emotional skills among younger schoolchildren in the Sumy United Territorial Community. A diagnostic experiment was conducted involving 28 educational institutions and 494 students in grades 3-4. An author-developed methodology was used to assess the level of development of 17 socio-emotional skills, grouped into five main dimensions and one additional dimension. The main focus was on skills such as self-regulation, emotional literacy, cooperation, and empathy, which are critical for successful student adaptation to school life and further social development.

The results of the study demonstrate a high level of engagement and openness to new experiences among students, however, some skills, such as responsibility and self-control, require additional attention. The author also emphasizes the importance of developing programs to develop these skills in children, taking into account individual needs and involving parents in the educational process.

Keywords: *socio-emotional skills, younger schoolchildren, diagnostic experiment, self-regulation, responsibility, empathy, Sumy UTC.*

Стаття надійшла до редакції 10.10.2024 р.